

PRILOZI

Doc. dr Snežana Vuković¹
Fakultet za sport
Univerzitet „Union-Nikola Tesla“ Beograd

Primljen: 21.11. 2021.
Prihvaćen: 15.12.2021.
DOI: 10.19090/ps.2022.1.111-113

ODRASTANJE U DEMOKRATSKOJ PORODICI
Priručnik za roditelje sa odeljcima o uzrastu 6-10 i 11-14 godina
ŽIVOT U DEMOKRATSKOJ PORODICI
Priručnik za roditelje adolescenata uzrasta 15 do 19 godina

**(autori: Rolf Golob i Svetlana Lazić. Izdavač: Savet Evrope.
Kancelarija u Beogradu, 2021.)**

U okviru projekta „Kvalitetno obrazovanje za sve“ nastali su priručnici posvećeni unapređivanju kompetencija roditelja u susretu sa razvojnim fazama i različitim ponašanjem dece i mladih u demokratskom društvu koji su u skladu sa Referentnim okvirom kompetencija za demokratsku kulturu Savet Evrope. Potrebno je da te kompetencije svi roditelji razumeju i da nauče da prepoznaju šta se događa u njihovim porodicama u vezi sa razvojem demokratskih kompetencija kako bi njihova deca postala deo demokratskog društva. Priručnici za roditelje koji teže da svoju decu odgajaju tako da postanu aktivni građani i građanke nose nazive: „Odrastanje u demokratskoj porodici“ i „Život u demokratskoj porodici“ i vode čitaoce kroz stilove roditeljstva, svakodnevnog života porodice i različitih situacija gde je moguće koristiti demokratiju kako bi se pomoglo deci da prevaziđu probleme. Autori su Rolf Golob (Rolf Gollob), iz Centra za međunarodna istraživanja Pedagoškog fakulteta u Cirihu (Švajcarska) i ekspert za ljudska prava i građansko vaspitanje u Savetu Evrope i Svetlana Lazić, profesorica iz Visoke škole strukovnih studije za obrazovanje vaspitača Novi Sad, poznavalac ljudskih i dečjih prava i nacionalni konsultant u ovom projektu.

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja i Savet Evrope, kroz intenzivnu saradnju na primeni Referentnog okvira kompetencija za demokratsku kulturu godinama unapređuju demokratsku kulturu u školama koja se ne ograničava samo na školski etos već i na saradnju sa lokalnom zajednicom i roditeljima.

¹ snezana.vukovic@fzs.edu.rs

U okviru projekta „Kvalitetno obrazovanje za sve“ (realizacija u okviru Zajedničkog programa Evropske unije i Saveta Evrope „Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku 2019-2022“) nastali su priručnici posvećeni unapređivanju kompetencija roditelja u susretu sa razvojnim fazama i različitim ponašanjem dece i mladih u demokratskom društvu. Treba napomenuti na početku da je Savet Evrope sačinio *Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu* sa 20 kompetencija kojima se vrednosti demokratije primenjuju u školama i u svakodnevnom životu. U svakoj situaciji učenja, vidljivi su neki od ovih elemenata, a učenje se odvija i u porodici. Zato je potrebno da ih svi roditelji razumeju i da nauče da prepoznaju šta se događa u njihovim porodicama u vezi sa razvojem demokratskih kompetencija kako bi njihova deca postala deo demokratskog društva. Priručnici za roditelje koji teže da svoju decu odgajaju tako da postanu aktivni građani i građanke nose nazive: „Odrastanje u demokratskoj porodici“ i „Život u demokratskoj porodici“ i vode čitaoce kroz stilove roditeljstva, svakodnevnog života porodice i različitih situacija gde je moguće koristiti demokratiju kako bi se pomoglo deci da prevaziđu probleme. Autori su Rolf Golob (Rolf Gollob), iz Centra za međunarodna istraživanja Pedagoškog fakulteta u Cirihu (Švajcarska) i ekspert za ljudska prava i građansko vaspitanje u Savetu Evrope i Svetlana Lazić, profesorica iz Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad, poznavalac ljudskih i dečjih prava i nacionalni konsultant u ovom projektu. Pred roditelje postavljaju pitanja za čijim rešenjima tragaju zajedno u okviru porodice, škole i društva. Iako su prvenstveno namenjeni roditeljima, mogu se koristiti u školama i od strane obrazovnih stručnjaka. Prate ih i dodatni materijali koje su autori kreirali kako bi podstakli kreativnost, diskusiju i zabavno porodično vreme: poster „Naša demokratska porodica“, planer „Organizator saradnje: porodica kao tim“ i „Društvena igra za porodice: uz kockice, mozganje i smeh.

Propisani *Referentni okvir kompetencija za demokratsku kulturu* dozvoljava široke mogućnosti primene nedostajućih elemenata demokratske kulture u obrazovnom sistemu ali i svakodnevnom porodičnom životu, što je funkcija ovog priručnika. Kompetencije i deskriptori odgovaraju interakciji u porodičnom okruženju. Priče i situacije su univerzalne i postavljene su na način koji ne odgovara samo određenim zemljama ili etničkim grupama. U vremenu kada mi odrasli decu i mlade posmatramo kao individualne ličnosti sa svojim idejama, mišljenjima i željama, društvene i normativne promene ne ogledaju se samo u promenjenim porodičnim oblicima, već i u snažnoj promeni obrazovnih ciljeva, važno je da imamo ovakve priručnike na raspolaganju porodicama, a najpre svima koji se nalaze u roditeljskoj ulozi.

Oba priručnika ukazuju u opštem delu na prednosti demokratskog stila vaspitanja ali se kritički odnose prema sva tri stila: demokratskom, autoritarnom i liberalnom stilu vaspitanja. Prikazuju mogućnost korišćenja demokratskih porodičnih odnosa koji se najdelotvornije razvijaju kada svi članovi imaju podjednaku priliku da učestvuju u procesu odlučivanja. U oba postoji prikaz svih 20 kompetencija za demokratsku kulturu: vrednosti, stavova, veština, znanja i kritičkog mišljenja koji su deo Refe-

rentnog okvira kompetencija za demokratsku kulturu. Slikovit prikaz zelenog mozga (Šta mogu da naučim?), crvenog mozga (da li sam siguran?) i plavog mozga (da li me vole?) pomažu roditeljima da prepoznaju elemente razvoja.

Odrastanje u demokratskoj porodici je priručnik za roditelje sa odeljcima o uzrastu 6 - 10 i 11 – 14 godina. U ovom priručniku ukazano je da svako dete sa svakim novim iskustvom i u svakoj fazi učenja počinje da donosi svoj sopstveni sud. To počinje od rođenja, a deca žele da se njihovo mišljenje čuje mnogo pre nego što odrastu. Autori navode da se roditelji menjaju uz svoju decu, kako ona odrastaju i svi imaju dobiti od života u demokratskoj porodici. Strahovi kod dece, agresivnost, rastava roditelja, korišćenje pametnih telefona u ranom uzrastu, upotreba ružnih reči, postavljanje granica i jasnih pravila su neke od tema za uzrast dece 6-11 godina. Teme za roditelje dece uzrasta između 11 i 14 godina : dete u digitalnom svetu, kućni ljubimci kao način umanjenja stresa, sprečavanje zavisnosti i korišćenja psihoaktivnih supstanci daju predloge za smanjenja briga svakog roditelja.

Živeti u demokratskoj porodici je namenjen roditeljima mladih od 15 do 19 godina. Osim opšteg dela ima i posebni koji se odnosi na život sa adolescentima, daje opis razvojnih karakteristika adolescenata, a takođe ukazuje na opšte mentalno i emotivno stanje učesnika u procesu koje slikovito prikazuje kroz objašnjenje i razvoj tzv. *crvenog, plavog i zelenog mozga*. Veoma korisne instrukcije upućene roditeljima za mnoga pitanja koja imaju u tom periodu razvoja njihove dece, ali i sopstvenog roditeljskog razvoja predstavljaju deo ovog priručnika. Na kraju priručnika roditelji dobijaju i savete za život posle odvajanja od dece.

Priručnici su prvi u Evropi koji se bave vaspitanjem u porodici za demokratsku kulturu, a koliko je važna roditeljska uloga ukazuje Agenda UN 2030 za održivi razvoj koja kao faktore uticaja na odrastanje dece vidi snažan uticaj medija, visoke zahteve prema porodicama, pritisak obavljanja posla u porodici i školi. Svi ti zahtevi udruženi sa izostankom učenja o adekvatnim vaspitnim stilovima roditelja i sve češćim nefunkcionalnim porodičnim obrascima, zahteva podršku roditeljima u sticanju kompetencija za demokratsku kulturu. A ovi priručnici predstavljaju tu podršku i dostupni su na internet stranici Saveta Evrope i Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Link: <https://pjp-eu.coe.int/en/web/horizontal-facility/publications-about-combating-discrimination>